

ZAŁĄCZNIK NR 1- tragedia, baśń, legenda

1.Tragedia

tragedia

1. «nieszczęście dotykające kogoś»
2. «bardzo zła sytuacja dotycząca czegoś»
3. «utwór dramatyczny przedstawiający konflikt moralny, ideowy lub psychologiczny prowadzący nieuchronnie do klęski bohatera»

Tragedia ([łac.](#) *tragoedia*, z [gr.](#) τραγωδία *tragodia*, od wyrazów τράγος *tragos* - kozioł i ᾠδή *ode* - pieśń) - obok [komedii](#) i [dramatu właściwego](#) , jeden z trzech podstawowych gatunków [dramatu](#) .

Tragedia – gatunek dramatyczny powstały w starożytnej Grecji, obejmuje utwory, których ośrodkiem i motorem akcji jest nieprzewyciężony konflikt między dążeniami wybitnej jednostki a siłami wyższymi, czyli tragizm. Mówiąc inaczej, bohaterowie tragedii są uwikłani w konflikt tragiczny, a ich czas, działanie są uzależnione od siły wyższej, Fatum.

Co to jest „fatum”?

Inaczej los lub przeznaczenie. Starożytni Grecy wierzyli, że człowiek ma przypisany z góry, zaprogramowany los, bieg wydarzeń w życiu, których nie da się uniknąć. Właśnie Fatum decydowało o dziejach bohaterów takich jak Edyp czy Kreon. To, co zrządzone przez bogów, musiało nastąpić – stąd pogląd, który głosi, iż życie to ułożony z góry scenariusz i wszystko w nim jest zaplanowane – nazywa się fatalizmem. Także słowo fatalny – czyli nieszczęsny, zły, pochodzi od fatum, gdyż zapowiedziane nieszczęścia były nieuniknione. Warto też wiedzieć, że mitologia posiada „specjalne” bóstwa przeznaczenia. Są to Parki, Sybille, Mojry i rzymskie bóstwo – Fatum.

Kategorie związane z tragedią to: konflikt tragiczny, ironia tragiczna

- **Tragizm** – jest to sytuacja, w której bohater musi dokonać wyboru pomiędzy dwoma równorzędnymi racjami. Każda decyzja, jaką podejmie, będzie miała negatywne skutki
- **Konflikt tragiczny** to istnienie dwóch równorzędnych racji, pomiędzy którymi nie sposób dokonać wyboru. Trzeciego wyjścia nie ma. Oto sytuacja tragiczna!
- **Ironia tragiczna**
Jest to nieprzewyciężona sprzeczność naznaczająca los bohatera tragedii, którego czyny wbrew jego woli i wiedzy prowadzą nieuchronnie do zguby, np. popełnia zbrodnię, czyn, który wynika z niewiedzy. Ironia tragiczna nazywana jest często ironią losu, ironią obiektywną lub dramatyczną. Jej istotą jest sprzeczność pomiędzy znaczeniem użytych słów, a intencją zawartą w kontekście.

2. Baśń

Baśń- jeden z podstawowych gatunków epiki ludowej. Fantastyczna opowieść o nadnaturalnych postaciach i zjawiskach, odzwierciedlająca ludowe wierzenia, poglądy, stosunki międzyludzkie, ludowe mądrość.

Baśń literacka, jako zapisany i artystycznie ujednolicony odpowiednik baśni ludowej, najwcześniej była znana w literaturze indyjskiej. Od XVIII w. popularna w Europie (zbiory braci Grimm, zbiór baśni arabskich „Tysiąc i jedna noc „). W Europie rozpowszechniona przez romantyków stała się gatunkiem literackim, w którym klasyczną pozycją są baśnie H.Ch. Andersena.

Ludowa opowieść wyjaśniająca zjawiska metafizyczne (duchowe) oraz prawdy moralne, na których stoi tradycja narodowa.

BAŚŃ- cechy

- Utwór (najczęściej) narracyjny (pisany prozą).
- Jest nieokreślony czas i miejsce. Często zaczyna się od słów: Dawno, dawno temu... albo Za górami, za lasami, za siedmioma górami...
- Zakończenie baśni jest pomyślnie dla bohaterów, np. ślub młodej pary
- Istnieje zdecydowane rozgraniczenie dobra i zła, postaci negatywnych od pozytywnych
- Zło zawsze zostaje ukarane a dobro nagrodzone.
- Bohaterami mogą być postacie nierzeczywiste i nieprawdziwe, np.: czarownice, wróżki, elfy, krasnoludki, postacie obdarzone niezwykłą siłą.
- Występują bohaterowie kontrastowi: np. zła macocha i dobra księżniczka, bogaty książę rywalizujący o rękę jakiejś panny z biednym pastuszkiem.
- Świat przedstawiony to świat wymyślony, w którym zdarzają się nieprawdopodobne sytuacje, w których może być ożywiona przyroda, niezwykle zbiegi okoliczności, nierzeczywiste miejsca, magiczne działanie przedmiotów,

3. Legenda

1. **Legenda** [fac.]- literacka opowieść fantastyczna, nasycona motywami niezwykłości i cudowności, zwłaszcza z życia świętych i męczenników.
2. Opowiadanie oparte na motywach chrześcijańskich lub opowieść fantastyczna o wydarzeniach historycznych

Legenda to:

- powieść albo zbiór fantastycznych opowieści ludowych o postaci czy postaciach historycznych (lub też uważanych za historyczne),
- historia zazwyczaj przekazywana w tradycji ustnej na długo przed utrwaleniem na piśmie,
- opowiadanie o mędrkach, świętych, władcach, politykach, wojownikach lub innych popularnych bohaterach,
- utwór, w którym często występują nieprawdopodobne albo nierealne motywy.
- utwór, który różni się od mitów tym, że ma podstawy historyczne i opowiada o ludziach, a nie bogach.
- Utwór, w którym jest określony czas i miejsce akcji,
- Utwór, w którym występują postaci i wydarzenia fantastyczne, realne i historyczne, ma związek z wydarzeniami i postaciami historycznymi, a także z realną topografią. Legenda odnosi się zawsze do jakiegoś wydarzenia lub osoby, które lokalizuje w dokładnie określonym miejscu. Jeżeli, według współczesnej wiedzy, bohater legendy nie był postacią historyczną, to jednak za takiego uważali go ci, którzy legendy opowiadali.

Baśń i legenda w „Balladynie”

MOTYWY BAŚNIOWE

A. Postaci: Goplana, Skierka, Chochlik;

B. Wydarzenia:

- wybieranie żony przez księcia wśród ubogich dziewcząt;
- dobra i zła córka;
- Czary Goplany;
- Przemiany Grabca;
- wpływ wróżki na losy ludzi;
- walka dobra ze złem;
- silny związek człowieka z przyrodą;
- zło zostaje ukarane.

MOTYWY LEGENDARNE

A. Postaci: Pustelnik - Popiel III

B. Wydarzenia:

- cudowne pochodzenie korony Popiela;
- chłopski rodowód Popiela;

- opowieści pustelnika;
- wydanie na siebie wyroku przez Balladynę (podobne wydarzenie było za czasów Mieszka Starego)

Materiał szczegółowy:

Cechy baśni	przykład w utworze
walka dobra ze złem.	Zło uosabia w utworze główna bohaterka, która posiada takie cechy jak: podstępność, przebiegłość, chytrość, zazdrość. Działała w myśl zasady: cel uświęca środki. Przeciwnieństwem siostry jest Alina : dobra, szczerza, życzliwa, serdeczna, troskliwa,.
zwycięstwo dobra nad złem	Balladyna ginie , podobnie jak Kostryn.
wątek miłosny	Piękny król wicz przybywa, aby poślubić ubogą, dziewczynę i żyć długo i szczęśliwie.
czasu i miejsca akcji,	Akcja dramatu toczy się „za czasów bajecznych”, na terenach pobliskich od jeziora Gopło
postacie, występujące	Autor podzielił bohaterów na prawdopodobnych i fantastycznych. Do tych drugich, zaliczają się Skierka i Chochlik oraz Goplana.
magia i czary	Balladyna ginie od pioruna w momencie wydania wyroku. Propozycja ożywienia Aliny, co jest niemożliwe. Czary, dzięki którym Kirkor zakochał się w Alinie i w Balladynie

„ Balladyna” jest dramatem baśniowym ponieważ występują motywy baśniowe, m.in.:

- postaci: Goplana, Skierka, Chochlik,
- wydarzenia: wybieranie żony przez księcia wśród ubogich dziewcząt, dobra i zła córka, czary Goplany, wpływ wróżki na losy ludzi, walka dobra ze złem, silny związek człowieka z przyrodą, zło zostaje ukarane.

W „Balladynie” występują elementy legendy, m.in.:

- postaci: Pustelnik - Popiel III,
- Wydarzenia: cudowne pochodzenie korony Popiela, chłopski rodowód Popiel